Televizyonda Göremeyeceğimiz bir Cioran Röportajı

Hiç uyku uyumayan kişi başka bir zamanın içinde mi yaşar sorusuna Cioran'ın yanıtı: "Mutlaka. (...) Uykuyla geçen bir gecenin sonrasında, sabah uyanan birinde bir şeye başlıyor olma yanılsaması vardır. Ama sizi bütün gece uyku tutmadıysa hiçbir şeye başlayamazsınız. Sabahın sekizinde, akşam saat sekizdekiyle aynı hal içinde olursunuz ve zorunlu olarak şeylere bakış açınız tümden değişir."

Beter Düşkünü

Christian Bussy: *1937 yılında Fransa'ya geldiğinizde, değer verdiğiniz yazarlarla tanışmayı denediniz mi?*

Cioran: Katiyetle. Ancak 1949'da, ilk kitabım olan "Çürümenin Kitabı" (Précis de Décomposition) yayımlandığında yaptım bunu. Ondan önce, hiçbir yazar, hiçbir filozof, hiçbir aydın tanımıyordum. O dünyadan biri değildim.

C.B.: *Ama herşeye rağmen engeli aştınız...*

Cioran: Eğer öyle söylenebilirse! O zamandan itibaren özellikle salon hayatı denebilecek bir yaşantım oldu. 50'li yılların başında, kokteyllere giderdim. Üç ya da dört yıl sonra, bundan bezdim. Aslında her zaman toplumun kıyısında yaşadım.

C.B.: *Ama bir kitap yazmak, herşeye rağmen, topluma girmektir. 1949'da sizi bu ilk kitabı yazmaya iten ne oldu?*

Cioran: Bu kitabın hikâyesi oldukça ilginçtir. İki yıl önce, 1947'de, Dieppe'de kalıyordum ve Mallarmé'yi Rumence'ye çevirerek eğleniyordum. Eğleniyordum diyorum ama, sözün gelişi işte, çünkü birden anladım ki saçma bir şeydi bu, boşa zaman harcamaktı, çünkü artık asla Romanya'ya dönmeyecektim ve eninde sonunda benim yaptığım şey, anlı şanlı bir klasik şairi meçhul bir dile tercüme etmekti. O zaman Paris'e döndüm ve doğrudan, kendi adıma Fransızca yazma kararı aldım; *"Çürümenin Kitabı"*nın kökeni budur. Ayrıca yazdığım her şey, bunalım anlarında yazılmıştır. Kitaplarımın hiçbirini, ortaya bir kitap çıksın diye yazmadım, hep bir tedavi amacıyla yazdım. Bunu ifade etmesi güç, ama kitaplarım aslında kitap değiller...

C.B.: "Niçin yazıyorsunuz?" sorusuna, Paul Valéry, "Zayıflıktan," cevabını veriyordu. Sizin durumunuz da biraz böyle mi?

Cioran: Zayıflıktan da fazla bir şey bu. Bir nevi sefillik, tepetaklak olma... Bundan sonra kitap bir kaza gibi geliyor.

C.B.: Belki aynı zamanda insanlarla karşılaşmak için de yazıyorsunuz. Şahitleri etkilemek için.

Cioran: Yok, bu değil! Bir buhran halindeyken yazdığımız zaman, ötekileri düşünmezsiniz. Eğer muhakkak bir diyalog olmasını istiyorsanız, o zaman...

C.B.: *Kendinizle bir diyalog mu?*

Cioran: Hayır, Tanrı ile. Kitaplarımın, bir yalnızlığın başka bir yalnızlıkla karşılaşmasından oluşmaları anlamında – hiç kimsenin Tanrı'dan daha yalnız olmaması anlamında.

C.B.: *Nihilist olduğunuz söylenir. Bu doğru mu, yoksa yanlış mı?*

Cioran: Hayır, nihilist değilim. Hiçbir şey değilim. Diyelim ki nihilist taraflarım var. İnkârcı olduğum kesin. Ama belirtmek gerekir ki inkâr bende soyut bir şey değil, içten gelen bir şey. Bu... nasıl desem? Bir infilâk gibi bu. Tahlil ve tarif etmesi güç bir duygu bu. Şamar atmak mesela, o bile tasdiktir. Kuşkusuz ben de şamarlar atıyorum, ama hiçbir şeyi tasdik etmiyorum.

C.B.: *Neden Cioran isyancı biri?*

Cioran: Ama ben isyancı değilim ki! İsyancı, bir şeylere çözüm bulmak ister. O bir militandır. Ben kendimi Baudelaire'e ve Pascal'e yakın hissediyorum, onların isyancı oldukları da söylenemez.

C.B.: *Peki, daha uzağa gidelim, ümitsiz biri misiniz?*

Cioran: Yok, ümitsiz de değilim... Tamam, benim konumum kuşkusuz ümitsiz, çünkü hiçbir yere vardırmıyor. Ama bu durumu hem kabulediyorum, hem de ne tuhaftır ki bu benim yaşamamı hiç engellemiyor. Kendi kendime her zaman, bu durumdan bir çıkış varsa bulmuş olurdum dedim. Eninde sonunda, bir başkasından daha aptal değilim...

En büyük dostlarım yazmıyorlar. İnsanları hiçbir zaman işlevleriyle takdir etmedim. Daha da ileri gidersem: Metafizik planda, biraz endişe duyan bir kapıcı, sistemiyle şişinen bir filozoftan daha ilginçtir.

C.B.: *Sizin kadar sert birinin de hayran olduğu, yakınlık duyduğu kimseler var mı?*

Cioran: Kuşkusuz. Her zaman dostlarım oldu, ama edebiyat çevrelerinin dışından. En büyük dostlarım yazmıyorlar. İnsanları hiçbir zaman işlevleriyle takdir etmedim. Daha da ileri gidersem: Metafizik planda, biraz endişe duyan bir kapıcı, sistemiyle şişinen bir filozoftan daha ilginçtir. Aslında hayatta, hiçbir şeyi anlamamış olan çok büyük yazarlarla karşılaşıyor.

C.B.: *Yine de küçük bir istisnayla değil mi? Michaux ile?*

Cioran: Ah, evet, hayran olunacak bir insan! Uzun zaman boyunca aynı mahallede oturduk. Onu konuşturmayı çok severdim.

C.B.: *Aranızda hangi ortak noktalar vardı?*

Cioran: Söylemesi zor... Fakat onun belgesel ve bilimsel sinemayı tutkuyla izlemesi beni büyülüyordu. Daha sonra anladım. Michaux, bir konuyu tüketmek istiyordu, hangi konu olursa olsun. Oysa edebiyat zorunlu bir aldatmacadır. Bu anlamda, Michaux edebiyattan çıkmıştır.

C.B.: *Siz de, gözlemlediğiniz zaman, konuyu tüketiyor musunuz?*

Cioran: Bilmiyorum. Bir akşam, yemekten sonra, Michaux ile birlikte gecenin ikisine kadar konuştuğumuzu hatırlıyorum. İnsanın kaderinden söz etmiştik; sesi birden değişti, bir titreme, bir heyecan hissettim: İnsanın bir gün yeryüzünden silinebilecek olması fikri onu alt üst ediyordu. Bu heyecanı yüzünden onu hiçbir zaman affetmedim. Ben, insanın yokoluşu varsayımının o kadar da kötü bir şey olmadığını düşünüyordum. Ve o anda, bir hayalkırıklığı hissettim.

C.B.: "Niçin yazıyorsunuz?" sorusuna, Paul Valéry, "Zayıflıktan," cevabını veriyordu. Sizin durumunuz da biraz böyle mi? Cioran: Zayıflıktan da fazla bir şey bu. Bir nevi sefillik, tepetaklak olma... Bundan sonra kitap bir kaza gibi geliyor.

C.B.: *Zamanla daha mı kinik oldunuz?*

Cioran: Hayır, çok daha az kinikleştim. Aslında, yaşla birlikte herşeye tükeniyor, kinizm bile. Kuşkusuz yazdığım herşeyi inkâr etmek, düzeltmek veya küçültmek için hiçbir nedenim yok. Ama şeyler ifade edilince öyle bir hale geliyorlar ki, onlara daha az inanıyoruz. Niye? Çünkü yazma olayı yine de bir kadirbilmezliktir. Mesela intiharı ele alalım. İntihar fikri başıma musallat olmuştu, intihar üzerine yazdığım âna kadar. Ondan sonra bunu daha az düşünüyordum. Yazmak bu anlamda kadirbilmezliktir: Konuyu öldürürsünüz. Ele aldığım bütün konuları yarı yarıya öldürdüm. Saplantılarım azaldı.

C.B.: *Bu aşamada, size şu soruyu sormalıyım: Niçin intihar etmediniz?*

Cioran: Belki kurtaran da, tam olarak, intihar fikri, intihar saplantısı oldu. Olumlu ve uyarıcı bir fikir bu, o olmasa hayatıma tahammül edemezdim. Hıristiyanlık, intiharı dışlayarak büyük bir psikolojik hata işledi. Bence özgürlük fikriyle bağlantılı olan bu fikrin itibarını düşürmenin ağır sorumluluğunu taşımaktadır. Madem ki herşey bana bağlı, bugün herşeye tahammül edebilirim.

Fransızca'dan Çev.: Haldun Bayrı

Biyografinin Sıfır Derecesi

"Herhangi bir meslek icra etmekten, sevmediğimiz ve sevemeyeceğimiz şeyleri yapmaktan, her tür gayrişahsî işle uğraşmaktan kaçınmak için önüne gelen aşağılamayı ya da ıstırabı kabullenmek gerektiğini, aşırı bir zihin açıklığıyla anladım. Bir tek fiziksel çalışmayı kabul edebilirdim. Sokakları süpürmeyi kabul ederdim, herhangi bir şeyi, ama yazmayı değil, gazetecilik yapmayı değil! Hayatını kazanmamak için her şeyi yapmak gerekiyordu. Özgür olmak için, önüne gelen aşağılanmaya tahammül etmen gerekir." (Cioran)

Cioran'ın gençlik yıllarında katlandığı aşağılanmanın, yazdığı kitapların sayısı ve saygınlığının artması ölçüsünde azaldığı kestirilebilir. Belki de bundan dolayı, yaşamının son yıllarında hiç yazmadı ve sadece müzik dinledi. Hoşsohbetliği ve keskin zekâsıyla mest olan insanlar, Paris'e onu görmeye gittiler veya ülkelerine davet ettiler. Bazen de İspanya'daki okurlarıyla mektuplaşarak tartıştı. Ratelere düşkünlüğünün sürdüğünden de emin olabiliriz....

Felsefeye olan inancını, 17 yaşında başlayan ve yıllarca süren bir uykusuzluk dönemi sırasında kaybettiğini söyler Cioran. "Hatırıma geldiği kadarıyla, kendimde, insan olmanın kibrini yok etmekten başka şey yapmadım. Ve Tür'ün çevresinde, başka bir maymun çetesinden olduğumu iddia edecek çapa ulaşmadan, pısırık bir canavar gibi geziniyorum" *(Burukluk)*. Tür'ün ve insanla ilgili her şeyin karşısında, o "pısırık canavar" tarafını daima muhafaza etti. İnsanların koşuşturmalarına şahit oldukça, "günlerin arasında, kaldırımsız bir dünyadaki bir orospu gibi," süründü. Belki bir intihar tutkunuydu, ama yazdıklarıyla, birçok insanın içindeki "intihar enerjisi"ni, "kendi kendine ve herşeye gülüp geçebilme" gücüne doğru iteledi. Hayata bulaşmadığı için istifa etmek zahmetinden de muaf olan sevgili kullardan biri oldu. Anları mutlaklaştırdığı için, "yanlış anlaşılmak" Cioran'la anlam kazandı.

Cioran, 1995 yılının Haziran ayı sonunda öldü. İnsanlık macerasının gözlemcileri arasındaki yeri, isminin yanına gelen ayın ve yılın anlamsızlığı ölçüsünde kalıcıdır.

Haldun Bayrı

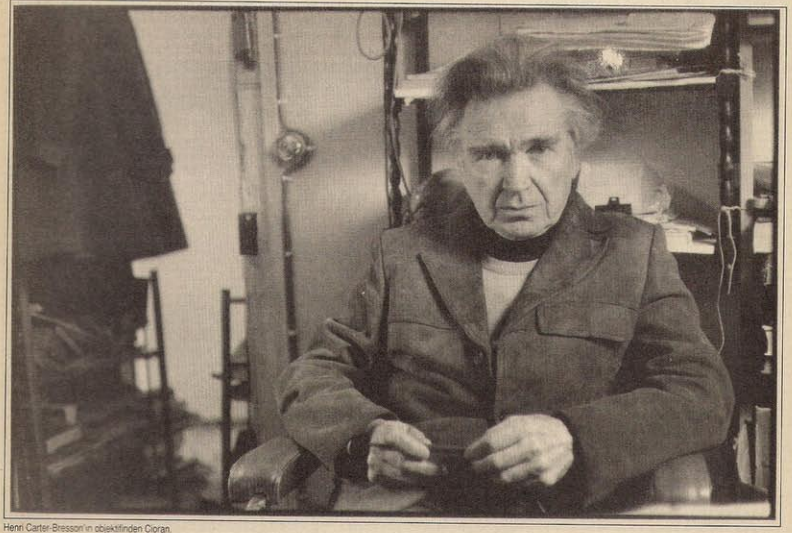

Henri Carter-Bresson'in objektifinden Cioran.